

† Henrik Quentin, O. S. B.

Dr Nikola Žuvić.

Mnoge je iznenadila vijest, kojom javlja vatikansko glasilo »Osservatore Romano« od 5. veljače o. g., da je naglo preminuo opat novog samostana sv. Jeronima u Rimu Henrik Quentin, reda sv. Benedikta, opće poznat pod imenom Dom Quentin. Uz žalost prouzročila je vijest i zabrinutost, što će biti s djelom, koje je započeo oko izdavanja revidirane Vulgate kao i ustanove, kojoj je stajao na čelu. Dan prije još zdrav, obavlja službu i dužnost u kući i crkvi, daje odredbe za slijedeći tjedan. Nitko nije pomišljao, da bi već sutrašnji dan imao uživati potpuni i trajni mir neumorni i duboki istraživač, kritičar i veliki bibličista.

Henrik Quentin rodio se u St. Thierryju, mjestu između Pariza i Reimse god. 1872. Prve nauke učio je u sjemeništu u Reimsu. 1894. stupi među Benediktince, kongregacije Beuron, u Maredsous u Belgiji, gdje je kratko vrijeme bio i učiteljem. 1897. pridruži se kongregaciji Solesmes u Francuskoj i ondje god. 1902. bio zaređen za svećenika. 1907. pozvan u Rim u novoosnovanu komisiju za reviziju Vulgate, postaje jedan od najagilnijih i najaktivnijih članova. Komisiji daje vlastito obilježje, dok napokon ne postane i njezinim pretsjednikom. Kroz to vrijeme obavlja i druge poslove. Tako 1922. postaje članom arheološke papinske komisije, 1926. profesor hagiografije i liturgije na novom institutu za crkv. Arheologiju, 1930. izvjestilac povjesnog ostsjeka Kongregacije sv. Obreda, 1934. opat monasterii sti Hieronymi in Urbe i ujedno pretsjednik Komisije za reviziju Vulgate. U zadnjem ga svojstvu zateče nenadna smrt od srčane kapi 5. veljače 1935. u 63. godini života.

Mnogostruk je rad pok. Quentina. Premda su različiti objekti, koje je obrađivao, kao glavno ipak otkaače u svemu kritika teksta, ili kako bi općenitije nazvali povijest tekstova.

U širokim bi potezima njegov rad gledom na vrijeme podijelili u tri doba: 1896—1907, 1907—1921, 1922—1935. Obzirom na predmet, koji je obrađivao, na historijski i biblijski. Prvi se vremenski miješa s drugim i ako ovaj drugi, biblijski, slijedi isključivo historijsku metodu i pomagala kao: diplomatiku, paleografiju, filologiju i drugo. Jer je u svemu Dom Quentin bio historijski istraživač.

Da temeljitije shvatimo mnogostrani rad velikog naučenjaka, vrijedno i potrebno je spomenuti faktore, koji su uplivali na njegov naučni odgoj i formaciju. Roden u biskupiji Reims, učio je prve škole u sjemeništu ovog starog kraljevskog grada i upoznao se njegovom slavnom povješću. Tim više, jer su baš u Reimsu ranije živili i djelovali glasoviti historici: Ruinar t († 1709.), pisac *Acta Martyrum*, Mabilion († 1707.), koga su prozvali ocem historije jer je svojim djelom *De re diplomatica* udario nove temelje nauč-

nom istraživanju i obradivanju povjesti. Još su znamenita Mabillova djela: *Traité des études monastiques*, *Annales Ordinis S. Benedicti*, *Acta Sanctorum S. Benedicti*. Još je Reimsu živio i neumrli bibličista Sabatier († 1747.) izdavač *Bibliorum sacrorum latinae versionis antiquae*. Sve sami benediktinci, koji su na mladog a darovitog Quentina djelovali, da se posveti naučnom kritičkom istraživanju.

U Maredsouu u Belgiji imao je još više pobude za hagiografiju. Našao je još žive: patrističara Morina, povjesničara Berlièra i životopisca Mabillonova njemačkog benediktinca Bäumera, koji je upravo tada pisao svoju *Geschichte des Breviariums*. Butler, Dom Quentinov učitelj, poticao ga već iz početka na rad. Iste te godine 1894. objelodanjuju De Rossi i Duchesne zajedno prvi kritički tekst: *Martyrologium Hieronymianum*. God. 1896. izlazi prvi Quentinov spis: *La vie et les miracles de S. Igest, cathéchiste de Clovis et évêque d'Aras*. Afirmirao se odmah, jer je pokazao svoje posebno zanimanje i razumijevanje za historiju.

Opatija Solesmes, kamo je Quentin došao 1897. imala je najodlučniji utjecaj na njegovu naučnu formaciju. Solesmes je ono doba bio u cvatu. Osim dobra duhovnog života, na naučnoj se bazi njegovale: liturgija, biblijske nauke, hagiografija i gregorijanski koral. Dobava kodeksa, prepisi ili fotografije istih pune biblioteku. Posjetilac nove opatije sv. Jeronima u Rimu vidit će to isto i bolje razumjeti, kad sazna, da je Dom Quentinu to bilo dnevno od mladih dana. Istom koji to vidi lakše će shvatiti mogućnost tolikog naučnog rada u tekstualnoj kritici Dom Quentina. Uz gornje je u Solesmesu našao djela i živu uspomenu na neumrlog naučenjaka, benediktinca-kardinala De Pitra († 1889.), koji je uputio i uveo glasovitog Migneu u patrističku kolekciju: *Patris Latini, Patres Graeci*. De Pitra je još kao monah pronašao i protumačio natpis iz Autuna i publicirao četiri sveska *Specilegium Solesmense*. Kao kardinal stanovao je u Rimu u palači San Callisto i tu objelodanio 8 svezaka *Analecta sacra*, 2 sveska *Analecta novissima* i napokon *Iuris ecclesiastici Graecorum historia et documenta*. De Pitrau slijedi Dom Quentin također iz Solesmesa u Rim u San Callisto i obadva su mjesta koljevkama njegovih mnogobrojnih radova. De Pitra je svoju naučnu ostavštinu pustio opatiji Solesmes sa željom, da ova izradi i objelodani novo izdanje akata koncila. Važnost Koncila za sv. Crkvu shvatio je Quentin i ispitao 15 raznih izdanja, izdao djelo i na kraju dodaje čitavu listu tekstova, koje treba ispraviti u velikoj Mansijevoj kolekciji.

Kao hagiograf istakao se osobito u velikom djelu Martirologija. Tražeći rukopise o Koncilima naišao je među koncilijarnim spisima i na jedan neizdani martirologij. Poziv rimskih arheologa god. 1894. kritičarima, da se rasčisti pitanje martirologija sv. Jeronima nije našao odziva. Isto tako ni raspis natječaja, koji je raspisala Fran-

cuska Akademija o vrelima martirologija IX. stoljeća. Dom Quentin god. 1901. proputuje Francusku, Italiju i Njemačku, konzultira sve postojeće rukopise martirologija, prepisuje, fotografira, da kasnije proučava kod kuće. Na to ga još više potakne kard. Rampolla u Rimu, koji se sam zanimao za stvar. Quentinov je rad nakon osam godina bio dovršen, kad je 1908. objelodanio svoju studiju u velikoj osmini str. 750 pod naslovom: *Les martyrologes historiques du moyen-âge. Etude sur la formation du Martyrologe Romain*. 385 rukopisa je pregledao, zabacio mnoga mišljenja o tom i dokazao, da je to martirologij sv. Bede, koji se pripisuje Adonu i drugima. Ali i tu ima raznih čitanja i legendi. Kroz ovo je vrijeme objelodanio više drugih radova, koji su svi u vezi s martirologijem. Ovamo spadaju i njegovi daljnji historijsko-kritički radovi. God. 1923. bio je imenovan članom papinske arheološke Akademije. Već iste godine čita svoju »*disertazione accademica*«, kako da se rekonstruira tekst Jeronimovog martirologija — arhitip iz VII. stoljeća — isključiv sve interpolacije, koje su većinom ušle u tekst iz rimskih bilježaka. Eliminacijom onih došlo bi se do primitivnog teksta, a dalje još do ranijeg, po njegovu mišljenju iz VI. stoljeća. 1925. u istoj Akademiji razlaže o svojim načelima u tektualnoj kritici, po kojima je Grat, francuski akademik klasificirao rukopise Tacitove i o drugim predmetima u vezi.

Najveću je zaslugu stekao Henrik Dom Quentin na biblijskom polju. Proučavajući Adonove martirologije naišao je na biblijske tekstove. Još god. 1906. objelodanjuje u Revue Bénédictine svoju biblijsku studiju pod naslovom: *Le Codex Bezae à Lyon au IX siècle? Les citations du Nouveau Testament dans les martyrologes d'Adon. Suivi d'une note additionnelle sur le séjour du Codex Bezae à Lyon au XVI siècle*. Ova je studija pobudila veliko zanimanje. Zato čim je po želji pape Pija X. sastavljena Komisija za reviziju Vulgate, pozvan je odmah 1907. i Dom Quentin u Rim. Do god. 1922. ne čuje se o njemu ništa na ovom polju osim da škol. god. 1910/11. drži u Parizu na »*Institut catholique*« predavanja o uvodu u tektualnu kritiku, a kroz god. 1912. i 1913. sakuplja i fotografira po Španjolskoj i drugim zemljama biblijske kodekse za Komisiju Vulgate. Svjetski rat zapriječio je u radu i ovu Komisiju. Iza rata počinje Quentinov kritički rad na Vulgati i 1922. objelodanjuje u Collectanea Biblica svoje djelo: *Mémoire sur l'établissement du texte de la Vulgate*. U uvodu veli, da je ovo njegovo djelo rad od 15 godina, to jest, otkad je postao članom Komisije. Načela, koja postavlja kod klasifikacije rukopisa nijesu, veli, nimalo aprioristična. Ograđuje se, da čitaoci ne bi bili u zabludi, kad veli, da su to njegove osobne ideje i nosi potpunu odgovornost sam, nikako Papinska komisija (Vidi u članku: Kritički tekst Vulgate, dio 3.).

Sav Dom Quentinov rad imao je poslužiti u reviziji Vulgate. Zato i piše u »*Mémoire ...*«: Htio bi, da izdanje revidirane Vulgate

bude savršeno dotjerano; da se zna, zašto se neko čitanje poprimilo, a drugo napustilo; da zadržani tekst bude zbilja kritički rezultat postojećeg materijala. Zato iznosim novu metodu, koja polazi s točnog prisposobljanja, da se metoda utvrdi i postane »*une règle de fer*«.

Iza štampanja »*Mémoire*« nastale su oštre prepirke, gdje su neki napadali metodu, drugi klasifikaciju rukopisa, treći čak i osobu Dom Quentina. On je to i predvidio, kad je već kod publikacije zapisao: Bez sumnje, ova metoda bit će kritizirana. Zato on brani svoje djelo u konferencama na sveučilištu u Strasburgu, Parizu, Luvenu i na Biblijskom Institutu u Rimu. Konference su sabrane i tiskane zajedno u *Essais de critique textuelle (Ecdotique)*, Paris 1926, str. 177.

U klasifikaciji rukopisa razlikuje dva dijela: heuristiku, koja obuhvata svu tradiciju: rukopisi, tiskana izdanja, izgubljena izdanja, citati, prijevodi i bilo koji rad u vezi s dotičnim tekstovima. Drugi dio sastoji se u rekonstrukciji teksta uz novi pozitivni kritički aparat. Po svom načelu dijeli rukopise u familije, dijeli i poređuje pojedine unutar familija. Iz ovog najlakše upoznaje i provenijencu pojedinih rukopisa, po kojoj konačno dolazi do arhitipa, koji treba ispraviti ispunjavanjem lakuna ili križanjem u tekst unesenih glosa, da se dođe do originalnog teksta. Kod zadnjeg istom označuje dobra i loša čitanja i sam oblik teksta. Ovako rekonstruirani tekst smatra potpuno objektivnim.

Dom Quentinovom metodom bavili su se pojedinci i kongresi biblijski i historijski u opće. Historijski kongres u Nimesu 1932. bavio se metodom u više referata. I bilo je između ostalog rečeno, da je Quentinova metoda zadnjih godina pobudila mnogo polemika, što joj je samo povećalo zanimanje i vrijednost. Metoda zaslužuje mnogo više pažnje nego li da se preko nje jednostavno prelazi ili, što su neki i pokušali, da se ju izrugava. C o l l o m b o se metodom bavi u svojoj introdukciji, Pariz 1931.

U *Ecdotique (Essais...)* iznosi razlog svog pisanja. Svrha metode je naučna. Pod jednim te istim vidikom promatra utvrđenje teksta Vulgate i kritički problem (str. 13—40). Najprije iznosi povijest teksta, kodeksi Vulgate i njihovi međusobni odnosi. Klasifikacija rukopisa (40—60) i obrana od napadaja Randa, profesora Hawarskog sveučilišta i u *Revue Bénédictine*. Osobito ga boli izvratanje, jer tim najviše trpi sama nauka (str. 59). Kratko (61—96), u najnužnijem opsegu, iznosi načela svoje metode. U daljnjim poglavljima govor je o originalu i arhitipu, pa nekoliko konkretnih primjera, kojima ilustrira svoju metodu.

Dom Henrik Quentin je po svojoj metodi i radio u reviziji Vulgate. Već je izdao tri prve knjige Mojsijeve. Smrt ga zateče, kad je davao zadnju ruku četvrtoj knjizi. Umro je. Ostavio je svoju

metodu. Redovnici opatije sv. Jeronima su baštinici ove duhovne ostavštine. Nadamo se, da će nastaviti rad i pokročiti označenim putem, da postignu cilj, koji od njih očekuje sv. Crkva. U djelima svojim i svojih nasljednika među nama živi i živi će Dom Quentin. Duša mu se raduje u Bogu, positus ad patres, ne radi više na Knjizi — biblion — qui ducit ad vitam, nego in ipso libro vitae.

Have, anima pia!

Recenzije.

V. Keilbach, Problem religije. — Izdala Hrvatska Bogoslovska Akademija. Rasprave svezak 11. Zagreb 1935.

Kad se za pisca ne bih zanimao ništa više, nego samo s obzirom na ovo nekoliko članaka (koji su već bili štampani u Bogoslovskoj Smotri), ne bih se ni trudio da podrobno analiziram način njegova pisanja. Ali pisac ima najbolje uvjete za naučni razvoj, pa zato treba, držim, u interesu toga razvoja upozoriti baš na manjkavosti. Tim većma, kad se radi o našem najvažnijem poslu — opravdanju religije. To je upravo zajednički naš posao, pa zato se i moje primjedbe odnose isključivo na sadržajno dotjeravanje knjige, ne tangirajući pisca. Jer ne samo zbog aktuelnosti knjige, nego i uvažujući piščevu spremu, pripravnog sam se odazvao da napišem par uvodnih riječi, koje ukazuju na filozofsku poziciju religijskog problema.

U predgovoru se kaže, da je knjiga namijenjena inteligentnim krugovima, pa se ističe i njezin znanstveni karakter. Držim da taj karakter nije uvjerljivo objašnjen slijedećom izrekom, gdje pisac kaže da je htio »naročito interesiranim čitaocima omogućiti jedan daljnji uvid u pogranična pitanja«. — Nadalje, pisac se čitaocu ispričava radi njemačkih citata, s motivacijom da bi se »uslijed nerazvijene terminologije u hrvatskom mogao izgubiti izvorni smisao«. Glede stvaranja terminologije pisac opravdano drži, da se »u tako smionom pothvatu ne valja pre nagliti«. Dosljedno ovoj ogradi pisac nije trebao zadržati u knjizi i takve njemačke citate, gdje je naša terminologija već potpuno razvijena; a takova je ona kod svih u knjizi navedenih citata (isp. str. 7, 8, 9, 23, 27, 46, 49, 50, 59 — sve sami citati u tekstu!).

Prvi članak prikazuje »Problem religije i katolicizam«. Najprije (na str. 2.) upozoruje na »žutu pogibao azijskih naroda«, pa zato da bi »u takav čas svaki inteligentniji katolik morao znati za bezuvjetnu isključivost svoje vjere, a morao bi... sa stanovišta superioriteta i nepodmitljivosti kršćanskog katolicizma...«. Držim da nije vrlo važno govoriti o »žutoj pogibli«, kad ima i drugih aktuelnijih, koje nisu žute boje. Izrazi »bezuovjetna isključivost« i »nepodmitljivost« još većma čine ovaj odlomak nezgrapnim. — Slijedeći odlomak govori o »kritičnim periodima u životu pojedinaca i naroda«, kad sebi »čovjek utvara da je jak i muževan, a ne zna da se pod ovim njegovim